

Laki on hyvä perusta ammattimaisesti toimivalle sisäiselle tarkastukselle

Objektiiviset ja ammattimaiset sisäisen tarkastuksen arvioinnit edellyttävät riippumattomuutta ja ammattistandardien noudattamista. Nämä vaatimukset – riippumattomuus ja ammattistandardien noudattaminen - eivät kuitenkaan toteudu kaikkien sisäisten tarkastusten kohdalla.

Finanssialalla, luottolaitoksissa ja vakuutusyhtiöissä, sääntelyvaatimukset edellyttävät riippumattoman, ammattistandardeja noudattavan sisäisen tarkastuksen perustamista. Sisäinen tarkastus on finanssialan sääntelyssä lueteltu niiden ammattien joukkoon, joiden ulkoistaminen olisi merkittävä toimi. Tiettyjen yhtiöiden kohdalla viranomaisvalvoja myös käyttää valtaansa hyväksyä, onko yhtiön ehdottama henkilö pätevä sisäisestä tarkastuksesta vastuulliseksi. Finanssivalvonta ja Euroopan pankkivalvoja EBA todella edellyttävät, että sisäinen tarkastus noudattaa ammattistandardeja. Viranomaisenkin hyötyy siitä, että heidän valvomissaan yhtiöissä on ammattimaisesti toimivat tarkastukset.

Finanssiala pois lukien suomalaisilla yrityksillä, edes suurilla pörssiyrityillä, ei ole suomalaisen lainsäädäntöön perustuvaa veloitetta perustaa sisäisen tarkastuksen toimintoa. Koska sisäisiä tarkastuksia ei tarvitse edes perustaa, ei niiden riippumattomuuteen ja ammattistandardien noudattamiseen aina kiinnitetä huomiota. Hyvää hallintoa edistämään laadittu pörssiyrityiden Hallinnointikoodikaan ei suosita, miten sisäinen tarkastus tulisi olla järjestetty.

Julkisella sektorilla ei ole pääsääntöisesti lainsäädännöllistä veloitetta sisäisen tarkastuksen perustamiseksi. Valtion virastoille ja laitoksille on annettu suositus sisäisen tarkastuksen perustamiseksi ”jos siihen on perusteltua tarvetta”. Tämä muotoilu antaa mahdollisuuksia jättää toiminto myös perustamatta. Verovarojen tehokkaan käytön varmistamiseksi kuntalaissa olisi syytä säätää riippumaton sisäinen tarkastus pakolliseksi ainakin suuriin kuntiin.

Sote- ja pelastustoimen lakiluonnoksessa on esitetty tuleville maakuntahallituksille velvollisuus järjestää riippumaton sisäinen tarkastus. Lakiesityksen tulisi edellyttää myös sisäisen tarkastuksen ammattistandardien noudattamista ja vapaata tiedonsaantioikeutta. Ilman näitä lisäyksiä on riski, että sisäinen tarkastus ei täytä sille asetettuja odotuksia objektiivisiin ja organisaatiota hyödyttäviin tarkastuksiin.

Vertailu toimialojen kesken osoittaa, että selkeät lainsäädännön vaatimukset ovat hyvä perusta saada luoduksi ammattimaisesti toimiva sisäinen tarkastus.

Ammattistandardien noudattaminen tuo sisäisiin tarkastuksiin selkeän määrämuotoisuuden. Sitä, kuinka tarkastusta tulee tehdä, ei opi tarkastettavilta. Ammattistandardien noudattaminen ja tarkastuksen alan ammattitutkinnot, ennen kaikkea Certified Internal Auditor (CIA), antavat hyvän pohjan ammattimaisesti toteutetuille tarkastuksille.

Tämän artikkelin aihetta on käsitelty myös aikaisemmissa artikkeleissa marraskuussa ja joulukuussa 2020 sekä tammikuussa ja huhtikuussa 2021.

Sari Ojala

Tarkastusjohtaja, CIA, CCSA
Suomen Hypoteekkiyhdistys